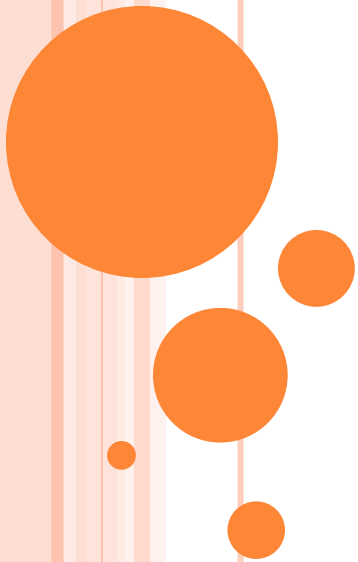

АНАЛИЗА ОСНОВНИХ СРЕДСТВА

- **Стална имовина** предузећа може се појавити у различитим облицима, и то као:
 - ***ствари (материјална имовина)***: земљиште, грађевински објекти, постројења и опрема, вишегодишњи засади, шуме, основно стадо;
 - ***права (нематеријална имовина)***: дугорочна улагања у развој, goodwill, концесије, патенти, лиценце и слична права;
 - ***новац (финансијска имовина)***: новчана средства намењена за прибављање сталне имовине, дугорочни финансијски пласмани и потраживања.

0 СТАЛНА ИМОВИНА

01 Нематеријална имовина

02 Некретнине, постројења и опрема

03 Биолошка средства

04 Дугорочни финансијски пласмани

05 Дугорочна потраживања

} Основна средства

ОСНОВНА СРЕДСТВА

```
graph TD; A[ОСНОВНА СРЕДСТВА] --> B[у функцији<br/>(ствари, права)]; A --> C[ван функције<br/>(ствари, права и новац)]; B --> D[○ активна и]; B --> E[○ неактивна];
```

у функцији
(ствари, права)

ван функције
(ствари, права и новац)

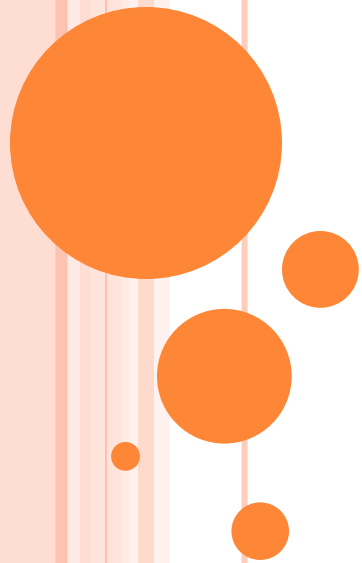
- *активна и*
- *неактивна*

- Основне карактеристике сталних средстава су да преносе вредност на нове учинке у више производних циклуса, трају, по правилу, дуже од једне године и имају појединачну вредност изнад прописане.

- Код основних средстава треба разликовати
 1. набавну (брото) вредност,
 2. отписану вредност,
 3. садашњу вредност и
 4. ликвидациону вредност.

РЕВАЛОРИЗАЦИЈА И ПРОПУШТЕНА АМОРТИЗАЦИЈА

Ревалоризација основних средстава

- Будући да се основна средства користе **дужи временски период**, то услед, пре свега, инфлације али и других фактора, долази до промене тржишних цена основних средстава, и то најчешће на више. Због тога се јављају разни **проблеми**:
 - Вредност основних средстава исказана у билансу је **нереална**, што даље значи да је и цео биланс стања нереалан;
 - Основица за амортизацију је **нижа**, што значи да су и обрачунати трошкови амортизације нереални (тј. нижи), а тиме је и биланс успеха нереалан (тј. исказани резултат је већи од оствареног).
 - Средства која су обрачуната у виду амортизације су **недовољна** за замену дотрајалих основних средстава, чиме се угрожава репродукциона способност предузећа.
- Ревалоризација представља **усклађивање** књиговодствене са стварном (тј. тржишном) вредношћу основних средстава.

Пропуштена амортизација

- Пре примене МРС, у нашој земљи се ревалоризација вршила редовно, односно обавезно сваке године ако је стопа инфлације у тој години **већа од 10%**.
- Ревалоризација се спроводила општом стопом инфлације (тј. стопом раста цена на мало), и то тако да се тачно за проценат инфлације увећа **и набавна и отписана вредност** основних средстава. Тиме се практично и садашња вредност увећава за проценат инфлације. При том је такође вршена и ревалоризација сопственог капитала.
- Овим је у већој или мањој мери проблем био ублажаван, али не и у потпуности решаван, јер се опет јављала „**пропуштена амортизација**“.

Пропуштена амортизација

- Образац за утврђивање пропуштене амортизације је следећи:

$$Am = O_1 \times S + [(O_1 - O) \times ((n-1) / t)]$$

где је:

O_1 – ревалоризована вредност основног средства,

O – вредност основног средства пре ревалоризације,

S – стопа амортизације,

n – број година који показује колико је основно средство у употреби,

t – век трајања основног средства.

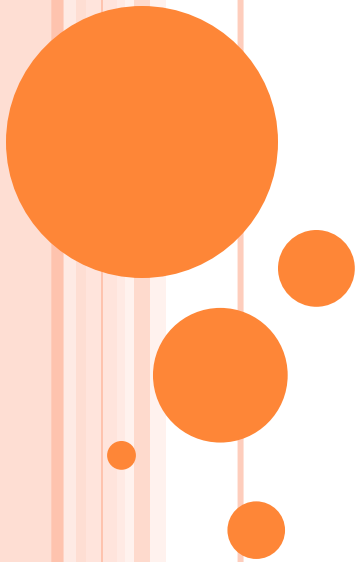

Пропуштена амортизација

- **Пример за вежбу:** Пољопривредно предузеће је купило сејалицу чија је набавна вредност 1.850.000 динара, планирани век употребе је 6 година, а претпоставка је да у периоду експлоатације стопа инфлације сваке године износи 5%. Направити план амортизације методом временске линеарне амортизације, који ће обезбедити куповину нове сејалице по истеку века употребе, тј. планом обухватити и приказати тзв. **пропуштену амортизацију.**

СТЕПЕН КОРИШЋЕЊА ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА

- Резултати пословања привредне организације зависе у великој мери од *степенa коришћења основних средстава*.

- *Капацитет* основног средства је квантифицирана могућа ефикасност тог основног средства.

- С обзиром на објективне чиниоце који ограничавају капацитет треба разликовати:
 1. технички и
 2. експлоатациони капацитет.

- За анализу коришћења капацитета пољопривредних организација потребно је познавати још и:
 1. планирано коришћење капацитета и
 2. стварно коришћење капацитета.
- Степен коришћења капацитета мери се из односа:

$$\text{Коефицијент остварења планираног капацитета} = \frac{\text{стварно коришћење капацитета}}{\text{планирано коришћење капацитета}}$$

$$\text{Коефицијент остварења експлоатационог капацитета} = \frac{\text{стварно коришћење капацитета}}{\text{експлоатациони капацитет}}$$

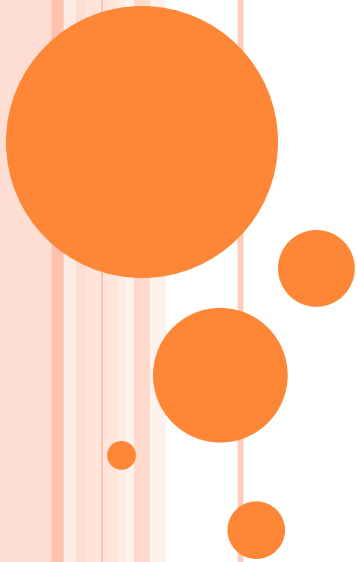

○ **Пример за вежбу:** На основу података датих у табели утврдити:

1. степен коришћења појединачних облика опреме;
2. просечно коришћење обухваћене опреме;
3. степен обухватности опреме за коју се мери коришћење капацитета.

Ред. бр.	Опрема	Набавна вредност	Коришћење капацитета			
			јединица капацитета	могуће коришћење	стварно коришћење	%
1	Путничка возила	780.000	km	78.100	77.500	
2	Камиони	2.150.000	km	68.700	51.480	
3	Трактори - лаки	13.100.000	дан рада	15.100	14.320	
4	Трактори - средњи	10.200.000	дан рада	7.240	6.740	
5	Трактори - тешки	5.400.000	дан рада	1.950	1.140	
6	Комбајни	3.450.000	час рада	1.750	1.340	
7	Опрема - млекаре	7.250.000	тона	2.100	1.450	
	<i>Свега</i>					
	Укупно опрема	52.000.000				

ЭФЕКТИВНОСТЬ ОСНОВНИХ СРЕДСТВА

- Ефективност основних средстава изражава се величином учинка који се постиже њиховим коришћењем.
- Основни образац за мерење ефективности је:

$$\text{Ефективност} = \frac{Q}{Oss}$$

Q – остварени учинак у одређеном периоду (најчешће 1 година)

Oss – основна средства у функцији у том периоду

- Учинак (Q):
 - Натурално (t, kg, l,..)
 - Вредносно:
 - вредност производње,
 - укупан приход,
 - доходак,
 - добит,
 - акумулација.

- Основна средства (Oss):
 - Натурално (ha, грло, комад)
 - Вредносно

Апсолутна и релативна ефективност

$$1) \text{ Индекс апсолутне ефективности} = \frac{\text{Индекс вредности производње}}{\text{Индекс основних средстава}} \times 100$$

$$2) \text{ Индекс релативне ефективности} = \frac{\text{Индекс дохотка (добити)}}{\text{Индекс вредности производње}} \times 100$$

$$3) \text{ Индекс оба утицаја} = \frac{\text{Индекс апсолутне} \times \text{Индекс релативне ефективности}}{100}$$

- **Пример за вежбу:** Из евиденције предузећа добијени су следећи подаци

(у 000 РСД)

	2018	2019	
- Укупан приход	180.000	195.000	
- Укупни расходи	178.000	182.000	
- Укалкулисане зараде	20.000	22.000	
- Порез на добит	3.000	2.000	
- Вредност производње	150.000	160.000	
- Вредност основних средстава	110.000	95.000	

Утврдити преостале категорије успеха, затим израчунати све показатеље ефективности и дати кратак коментар.

